

ULOMCI REŽIJSKIH ZAPISA

PETAR SELEM

Kružno čitanje

Top Girls sadrže šesnaest ženskih likova/uloga. Imao sam križaljku londonske praižvedbe, po kojoj sedam glumica popunjavaju zadani broj uloga. Namjeravao sam poštovati tu križaljku, zadržati broj sedam i na isti način rasporediti mojih sedam glumica. Već se na prvim čitačim pokusima vidjelo da tako neće ići. Spajanje uloga, kako je napravljeno u Londonu, jednostavno nije odgovaralo: moje su glumice bile drukčije. I onda sam odlučio pokušati s rotiranjem. Poništio sam prvu podjelu, upozorio glumice da smo pri eksperimentalnom projektu u kojem ništa nije dovršeno, koji je proces, traženje. Zamolio sam ih da naizmjenice čitaju razne uloge. Tako sam, nakon stanovitog, prilično kratkog vremena, osjetio gdje su im pravi afiniteti, prava mjesta, gdje jesu a gdje nisu. Trebalo je napraviti novu križaljku. I pritom voditi, jasno, računa da izmjene uloga budu tehnički moguće, da imaju dovoljno prostora za presvlake, za izlaženje iz lika i ulaženje u lik. Držao sam se nekoliko ključnih odluka: Ena je svakako Marlena, tu nije bilo dvojbe, vidio sam da Natalija mora biti Ivana i Kitt, da Edita mora biti Dull Gret i Angie, da Lady Nijo sigurno pripada Vanji, da Mladena mora biti i Isabella i Joyce, da će se Ana Maria najbolje naći kao Griselda te da je Blanka Konobarica. Raspored ostalih uloga bilo je više tehničko pitanje.

Tako smo dobili pravu podjelu. Rad je pokazao da je način bio dobar i da smo uglavnom pogodili.

Feminizam ili ne?

Na početku rada rekao sam da je *Top Girls* odveć dobra drama da bi je se moglo svesti na bilo kakav ideologijski ili politički projekt, pa i feministički. Istina, već prošlog ljeta, dok sam radio na tekstu, znao sam što mora ići van. Jer, ima u tekstu mjesta koja se odnose na britanske političke aktualnosti početka osamdesetih, koje nisu "usmjerene" ili "utvrđene", ali koje nama i našem gledatelju ne mogu biti zanimljive. Primjerice, prilično duga raspra o tačerizmu u

trećem činu. To sam, jasno, izbacio. Jako sam pročešljao i drugi čin, prizore u agenciji, gdje se pripovijesti o ženskim sudbinama raščlanjuju do prenapadnosti. Ostavio sam čistu, голу dramsku strukturu.

U toj strukturi svijet je zacijelo viđen kroz vizuru žene. Ali zašto ne? Žene su protagonisti, sve se zbiva među ženama, muškarci su negdje iza, oni su ili mrtvi ljubavnici, ili jadni gubitnici poput gospodina Howarda, ili su tek potrebni statisti u "pustolovini", u "romantičnom kraju ljubavnog filma". Ali to nipošto ne znači da je *Top Girls* feministička drama. Svaki projekt te vrste nosi u sebi neku ekskluzivnost, neku totalitarnost, neku odbojnost prema drugom i neko uzdizanje ovog. U drami Caryl Churchill tome ni traga. Kroz tijek drame proviru neka fina, samorazarajuća ironija, humor, skepsa, sve dakle ono što ruši bilo kakav projekt pa i feministički.

Stvari su tako pametno postavljene da se svaki gledatelj, i muškog i ženskog roda, može na stanovit način osjećati superiorno. Žene što su glavne, a muškarci gledaju žene što bi htjele biti glavne i pritom ispadaju i pomalo smiješne.

Ostaje pitanje i gdje sam u svemu tome ja, redatelj, muškarac. Mislim da je dobro da ovakvu dramu režira muškarac. Meni, muškarcu je žena partner, suputnik, radost i tuga, poticaj i zov, ali ja ipak nisam ona. I to mi omogućuje onaj u umjetnosti uvijek dragocjeni odmak, razmak. I upravo s tog odmaka mogu dobro vidjeti koliko je ljudska sudbina tjeskobna, bez obzira je li u njezinu središtu trenutno žena ili muškarac.

Još o vremenu i strukturi

Kritika je zamijetila da je jedna od važnih značajkâ *Top Girls* diskontinuitet u strukturi vremena. Inverzije unutar nje. Treći se čin, kaže nam autorica, zbiva godinu prije drugoga čina. Prvi je čin u nekom imaginarnom vremenu. Ali budući da se u njemu proslavlja Marlenino promicanje na dužnost direktora agencije, on bi se mogao događati negdje unutar vremena drugog čina. Marlenino tulumarenje, o kojem govore njene uredske družice na početku treće slike drugog čina možda je upravo proslava što tvori prvi čin.

TOP GIRLS.

© NINO ŠOVIĆ

Susret ženskih sudbina prošlosti i sadašnjosti - gejša (Vanja Matujec) Papisa Ivana (Natalija Dordević), direktorica (Ena Begović) i pustolovka (Mladena Gavran).
Sudbine koje su se u potrazi za srećom i prihvaćanjem uzalud prilagodavale "muškom svijetu".

Gluma se mora svakako podesiti tim inverzijama i činjenici nepostojećeg kontinuiteta. Ona se ne smije "zatvoriti", ne smije biti jednoznačna, mora oscilirati između fine stilizacije i finoga približnog realizma. Mora biti podatna prema tomu izmijenjenom rasporedu vremena. Mora se i odmicati i približavati, ali se ne smije dati uhvatiti.

Jer, te invertirane vremenske cjeline pretpostavljaju i barem tri vrste kazališta. Uprostim: prvi čin je alegorija,

drugi je filmska tehnika ili ritam spotova, treći je realistična, strogo kadrirana tv-drama.

Gluma, dakle, mora biti podatna i za jedno i za drugo i za treće, ali ne smije pristati na jedno, jer bi to isključilo drugo. Vrlo, vrlo teška zadaća koju su moje glumice dušom i tijelom prihvatile. I još nešto: upravo zbog vremena koje se izokrenulo i rasulo u svakoj tragičkoj situaciji, mora biti dašak komičnog, u svakoj komičkoj ispraznosti mora se skrivati sjena tragičnog.

Snimio: Nino Šarić

Što je s djevojkama? Gdje i kakav je njihov izbor - u traženju majke kao otkrivanju identiteta (Edita Majić) ili u ekscentričnim prijateljicama (Natalija Đorđević).

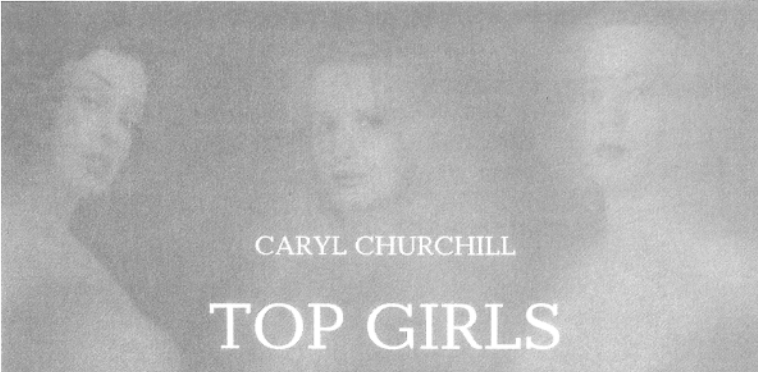
Angie i Kitt

U kompleksima izokrenuta vremena drame *Top Girls* postoji jedan čudnovat i čudesan prostor što ga nastavaju Angie i Kitt. One su, kao i sve žene u komadu, na stanovit način zaratile s vremenom. Tog je ratovanja naizobilj i u drugim prizorima, posebice drugog čina. Louise ratuje s vremenom jer je prestara, Shona jer je premlada. Ali Angie i Kitt rade to na osebujan način. One mu hoće izmaknuti. Njihova je veza, uza sve neobične, pomalo bizarne, fino dvosmislene erotske prizvuke, ponajprije veza, savez, družba protiv vremena. Angie ima 16 godina a Kitt 12 godina. *Zar ti nemaš prijateljicu svojih godina*, pita Joyce Kitt. Kitt će odgovoriti da je prestara i prepametna za svoje godine. Angie je možda preglupa ali i nije. Ona drži svoju "kućicu" u kojoj voli, muči, izaziva i miluje Kitt kao kućicu magijskog izuzeća iz vremena.

U toj kućici one sklapaju prvo krvno bratstvo, obilježeno prvom menstrualnom krvlju. U njoj snuju snove koji su posve izvan. Može li se reći da Angie i Kitt žele odustati od ženske sudbine? Ili od života/sudbine uopće? Kad Angie naposljetku ode iz njihove kućice, kad ode u London, bit će to traženje povratka u krilo majke. Majke koja je nipošto neće. Ali na trenutak taj kutak majčina krila Angie će naći u običnome uredskom stolcu agencije *Top Girls*. U njoj će uživati, cvasti, rastapati se od sreće i govoriti: *To je mjesto na svijetu na kojem najviše želim biti*.

Ne znam je li se Angie vratila u onu kartonsku kućicu u stražnjem dvorištu maloga provincijskog doma u kojoj živi ogorčena i frustrirana Joyce. Ako spojimo zadnju riječ predstave koju izgovara Angie: *Strašno* i zadnje riječi drugoga čina, što je zbiljski svršetak predstave u tom izokrenutom vremenu, koje izgovara Marlene: *Neće uspjeti*, takav je svršetak vrlo vjerojatan.

A da bi ta kućica od vremena ili kutija izvan vremena mogla biti sve ono što jest, u njoj su morale prebivati upravo Edita i Natalija.

CARYL CHURCHILL

TOP GIRLS

Prevoditeljica: mr. DUBRAVKA VRGOČ

Redatelj: Dr. PETAR SELEM
Dramaturg: mr. DARKO LUKIĆ
Scenograf: TOMISLAV PRGOMET
Kostimografkinja: DANICA DEDIJER
Skladatelj: ARSEN DEDIĆ
Lektorica: ĐURĐA ŠKAVIĆ

ENA BEGOVIĆ Marlene
MLADENA GAVRAN Lady Bird, Joyce, gospoda Kid
VANJA MATUJEC Lady Nijo, Win
EDITA MAJIĆ Dull Gret, Angie
NATALIJA ĐORĐEVIĆ Papisa Ivana, Louise, Kit
ANA-MARIA BOKOR Strpljiva Griselda, Nell, Jeanine
NATALIJA ĐORĐEVIĆ / BLANKA BUKAČ Shona
BLANKA BUKAČ Konobarica

Oblikovanje svjetla: MILJENKO BENGEEZ
Majstor tona: BRANKO VODENIČAR
Voditelj rasvjete: MARIO VNUČEC
Voditelj tona: BORIS FAZO
Majstor maske: IVA DEŽMAR
Majstor pozornice: KRUNOSLAV DOLENEC
Majstor rekvizite: KRUNOSLAV ŽUPANIĆ
Garderobijerke: ĐURĐA JANEŠ / JAGODA KOLENKO
Frizerka: ŠTEFANIJA ROSO

Inspicijent: DRAGUTIN HLEB

Umjetničko vodstvo: mr. DARKO LUKIĆ

Hrvatska praizvedba: 23. 1. 1999.

Predstava traje 120 min. s jednom stankom